

1. Eszmék vagy politikai nyelvek. Bevezetés

Donald R. Kelly: *Új eszmetörténet a globális korban*. Helikon, 55. évf. (2009) 1–2. sz. 22–35.

Horkay Hörcher Ferenc: *A koramodern politikai eszmetörténet cambridge-i látképe. Utószó*. in: *A koramodern politikai eszmetörténet cambridge-i látképe*. John Dunn, John G. A. Pocock, Quentin Skinner és Richard Tuck tanulmányai. Szerk. Horkay Hörcher Ferenc. Pécs, 1997. 287–305.

Takács József: *Eszmék, beszédmódok vagy szövegek? Előadás a politikai eszmetörténet-írás módszertanáról*. in: Uő.: *A megfelelő ötvözet. Politikai eszmetörténeti tanulmányok*. Bp., 2014. 9–27.

Takáts József: *Modern magyar politikai eszmetörténet*. Bp., 2007. 8–21.

2. Természetjog és/vagy történetiség

Szövegek: *Ocsai Balogh Péter programja*. in: *Magyarország története a 19. században. Szöveggyűjtemény*. Szerk. Pajkossy Gábor. Bp., 2006. 38–50.

Hajnóczy József: *Magyarország országgyűléséről és annak szervezetéről szóló közjogi értekezés*. (1791) in: *Hajnóczy József közjogi-politikai munkái*. Sajtó alá rendezte Csizmadia Andor. Bp., 1958. 258–261.

Széchenyi István: *Hitel*. Pest, 1830. 191–199. (reprint: Bp., 1991.)

Tanulmányok: Kovács Ákos András – Szűcs Zoltán Gábor: *Hogyan olvassuk a 18. század magyar politikai irodalmát? Egy kutatási program keretei*. Korall, 10. évf. (2009) 35. sz. 147–174.

Debreczeni Attila: *Republikanizmus, natio, etnokulturális identitás*. in: Uő.: *Tudós hazafiak és érzékeny emberek. Integráció és elkülönülés a XVIII. század végének magyar irodalmában*. Bp., 2009. 217–240.

3. A klasszikus republikánus érvelés és lebontása

Szövegek: Berzsényi Dániel: *A magyarokhoz* [I] (1796k.)

Kölcsey Ferenc: *Mohács*. (1833k.) in: *Nemzet és sokaság. Kölcsey Ferenc válogatott tanulmányai*. Szerk. Kulin Ferenc. Bp., 1988. 292–304.

báró Wesselényi Miklós: *Balítéletekről*. [Lipscse], 1833. 99–114. (reprint: Bp., 1986.)

Tanulmányok: Csetri Lajos: *Nem sokaság hanem lélek. Berzsényi-tanulmányok*. Bp., 1986. 55–69.

Nagy Ágoston: *„Rómát, Athenát, Spártát álmodtam...” Spárta toposza a 18–19. század fordulójának magyar politikai irodalmában*. in: *„Politica philosophiai okoskodás” Politikai nyelvek és történeti kontextusok a középkortól a 20. századig*. Szerk. Fazakas Gergely Tamás – Miru György – Velkey Ferenc. Debrecen, 2013. 193–207.

Takáts József: *A nemzet: költői utópia. A „nagyság” fogalma Kölcsey Mohácsában*. in: Uő.: *A megfelelő ötvözet. Politikai eszmetörténeti tanulmányok*. Bp., 2014. 151–164.

Dénes Iván Zoltán: *A magyar liberálisok alkotmányosság-értelmezése*. in: Uő.: *Európai mintakövetés – nemzeti öncélúság. Értékvilág és identitáskeresés a 19–20. századi Magyarországon*. Bp., 2001. 35–45.

4. Csinosodás, jólét és gazdaság

Szövegek: Kármán József: *A nemzet csinosodása* (1794)

gróf Széchenyi István: *Hitel*. Pest, 1830. 41–48. (reprint: Bp., 1991.)

Trefort Ágoston: *A nemzeti gazdaságnak rendszerei*. (1841) in: Uő.: *Emlékbeszéd és tanulmányok*. Bp., 1881. 257–282.

Tanulmányok: Takáts József: *A csinosodás politikai nyelve*. in: Uő.: *A megfelelő ötvözet. Politikai eszmetörténeti tanulmányok*. Bp., 2014. 83–98.

Debreczeni Attila: *Tudós hazafiság, magyar nyelvűség, res publica litteraria*. in: Uő.: *Tudós hazafiak és érzékeny emberek. Integráció és elkülönülés a XVIII. század végének magyar irodalmában*. Bp., 2009. 197–216.

Hites Sándor: *Hypotheka vagy hypothesis: a valóságos és a képzeletbeli a Hitel gazdaságtanában*. in: *Jólét és erény. Tanulmányok Széchenyi István Hitel című művéről*. Szerk. Hites Sándor. Bp., 2014. 95–131.

Kontler László: *A globális kapitalizmus elviselhetetlen könnyűsége*. (Istvan Hont: Jealousy of Trade. International Competition and the Nation-State in Historical Perspective.) BUKSZ, 18. évf. (2006) 3. sz. 204–213.

5. Az ősi alkotmányosság nyelvének átírása

Szövegek: báró Wesselényi Miklós: *Balítéletekről*. [Lipscse], 1833. 174–191. (reprint: Bp., 1986.)

Kossuth Lajos: *A magyar főrendek 1833-ban*. in: *Kossuth Lajos Ifjúkori iratok. Törvényhatósági Tudósítások*. Sajtó alá rendezte Barta István. Bp., 1966. 371–379.

Tanulmányok: Péter László: *Az Elbától keletre. Tanulmányok a magyar és kelet-európai történelemből*. Bp., 1998. 224–229., 342–354.

Gergely András: *Deák Ferenc államjogi nézetei a reformkorban*. Századok, 137. évf. 2003. 5. sz. 1067–1079.

Völgyesi Orsolya: *Ősi alkotmány és törvényhozói szabadság. Versengő politikai nyelvek a polgári törvények vitájában az 1832–1836-os országgyűlésen*. Történelmi Szemle, 55. évf. (2013) 3. sz. 401–424.

6. A dal napja: forradalmárok és liberálisok

Szövegek: Petőfi Sándor: *Nemzeti dal; Dicsőséges nagyurak...*

Petőfi Sándor: *Lapok Petőfi Sándor naplójából*. in: *Petőfi Sándor összes prózai művei és levelezése*. Szerk. Martinkó András. Bp., 1967. 398–412.; Uő.: *Históriai jegyzetek*. uo. 480–482.

Tanulmányok: Varga János: *A jobbágyfelszabadítás kivívása 1848-ban*. Bp., 1971. 94–124.

Kerényi Ferenc: *Petőfi Sándor élete és költészete: Kritikai életrajz*. Bp., 2022. 352–363.

Szilágyi Márton: *A vers napja. Petőfi Sándor: Nemzeti dal*. in: Uő.: *Hagyománytörések. Tanulmányok az 1840-es évek magyar irodalmáról*. Bp., 2016. 225–243.

Borbély Szilárd: *Férfikor és forradalom. Az ismétlés poétikája*. in: *Ki vagyok én? Nem mondom meg...* *Tanulmányok Petőfiről*. Szerk. Szilágyi Márton. Bp., 2014. 367–384.

Milbacher Róbert: *Dózsa György unokája. A Nemzeti dal közönségzsemléletéről*. 2000, 26. évf. (2014) 7–8. sz. 70–81.

7. Eszmék és paradigmák

Szűcs Zoltán Gábor: *Kontinuitás és diszkontinuitás a 18–19. század fordulójának magyar politikai kultúrájában. Politikadiskurzus-történeti esszé*. Századvég, 15. évf. (2010) 55. sz. 19–42.

Dénes Iván Zoltán: *Liberalizmusok és nacionalizmusok*. Magyar Tudomány, 169. évf. (2008) 1. sz. 5–11.

Schlett István: *A liberalizmus újrafogalmazása Magyarországon 1849 után*. Politikatudományi Szemle, 3. évf. (1994) 4. sz. 5–27.

Szabó Miklós: *A magyar nemesi liberalizmus, 1825–1910*. in: *Szabadság és nemzet. Liberalizmus és nacionalizmus Közép- és Kelet-Európában*. Szerk. Dénes Iván Zoltán. Bp., 1993. 150–181.

Takáts József: *Modern magyar politikai eszmetörténet*. Bp., 2007. 22–46.

8. Nemzetépítés és nacionalizmus

Szövegek: Kölcsey Ferenc: *Nemzeti hagyományok*. (1826) in: *Nemzet és sokaság. Kölcsey Ferenc válogatott tanulmányai*. Szerk. Kulin Ferenc. Bp., 1988.

gróf Széchenyi István: *A Kelet népe*. Pest, 1841. (részlet)

Kossuth Lajos: *Bánat és gondoskodás*. Pesti Hírlap, 2. évf. (1842) 183. sz. (1842. október 2.) 697–698.

Tanulmányok: Anthony D. Smith: *A nacionalizmus*. in: *Eszmék a politikában: a nacionalizmus*. Szerk. Bretter Zoltán – Deák Ágnes. Pécs, 1995. 9–24.

John Plamenatz: *A nacionalizmus két típusa*. in: *Eszmék a politikában: a nacionalizmus*. Szerk. Bretter Zoltán – Deák Ágnes. Pécs, 1995. 52–67.

Takáts József: *Politikai nyelvek a Nemzeti hagyományokban*. in: Uő.: *A megfelelő ötvözet. Politikai eszmetörténeti tanulmányok*. Bp., 2014. 135–150.

Takáts József: *Modern magyar politikai eszmetörténet*. Bp., 2007. 62–74.

9. Az állam vonzásában

Szövegek: Schvarcz Gyula: *Miért óhajtja tudományosságunk a nemzeti központosítást?* Új Korszak, 1. évf. (1865) 4. sz. (1865. július 24.) Közli: *Schvarcz Gyula*. Vál., szerk., bev., jegyz. Miru György. Bp., 2000. 97–100.

Schvarcz Gyula programja. Pest, 1872. Közli: *Schvarcz Gyula*. Vál., szerk., bev., jegyz. Miru György. Bp., 2000. 124–134.

Beksics Gusztáv: *Közigazgatásunk reformja és nemzeti politikánk*. Bp., 1890. (részletek) Közli: *Beksics Gusztáv*. Vál., szerk., bev., jegyz. Müller Rolf. Bp., 2005. 121–127.

Grünwald Béla: *Kossuth és a megye. Válasz Kossuth Lajosnak*. Bp., 1885.

Tanulmányok: Takáts József: *Modern magyar politikai eszmetörténet*. Bp., 2007. 75–80.

Cieger András: *A hatalomra jutott liberalizmus és az állam a dualizmus első felének magyar politikai gondolkodásában*. Századvég, 6. évf. (2001) 20. sz. 95–118.

Vesztróczy Zsolt: *Az állampolgár védelmében. Nemzetállam és jogállam összefüggései Grünwald Béla életművében*. in: *Allamhatalom és társadalmi autonómia viszonya a nyugati keresztény civilizációban*. Szerk. Tevesz László. Bp., 2015. 103–117.

10. Liberálisok és nacionalisták

Szövegek: Beksics Gusztáv: *Magyarosodás és magyarosítás. Különös tekintettel városainkra*. Bp., 1883. Közli: *Beksics Gusztáv*. Vál., szerk., bev., jegyz. Müller Rolf. Bp., 2005. 81–86.

Beksics Gusztáv: *Mátyás király birodalma és Magyarország jövője*. Bp., 1905. Közli: *Beksics Gusztáv. Vál., szerk., bev., jegyz. Müller Rolf*. Bp., 2005. 185–189.

Rákosi Jenő: *Harminc millió magyar*. (1899)

Tanulmányok: Németh G. Béla: *Létharc és nemzetiség. (Az „irodalmi” értelmiség felső rétegének ideológiájához, 1867 után)* in: Uő.: *Létharc és nemzetiség*. Bp., 1976. 7–41. vagy Uő.: *Hosszmetszetek és keresztmetszetek*. Bp., 1987. 452–473.

Hanák Péter: *A másokról alkotott kép. Polgárosodás és etnikai előítéletek a magyar társadalomban (A 19. század második felében)* in: Uő.: *A kert és a műhely*. Bp., 1988. 81–111.

Romsics Ignác: *A magyar birodalmi gondolat*. *Mozgó Világ*, 38. évf. (2012) 8–9. sz. 6–18.

11. Liberálisok és konzervatívok

Szövegek: gróf Dessewffy Aurél: *Megváltási prolegomenák*. in: Uő.: *X. Y. Z. könyv*. Pest, 1841. 20–37.

Gróf Károlyi Sándor gönci levele. (1901) *Magyar Gazdák Szemléje*, 6. évf. (1901) 8. sz. (1901. augusztus 25.) 578–581.

Darányi Ignác parlamenti beszédeiből. in: Darányi Ignác: *Válogatott dokumentumok*. Szerk. Fehér György. Bp., 1999. 54–56., 68–69., 81–84.

Tanulmányok: Dénes Iván Zoltán: *Konzervatív identitás*. in: Uő.: *Európai mintakövetés – nemzeti öncélúság. Értékvilág és identitáskeresés a 19–20. századi Magyarországon*. Bp., 2001. 46–67.

Takáts József: *Modern magyar politikai eszmetörténet*. Bp., 2007. 47–61., 80–83., 97–102.

Szabó Miklós: *Új vonások a századforduló magyar konzervatív politikai gondolkodásában* in: Uő.: *Politikai kultúra Magyarországon 1896–1986*. Bp., 1989. 109–176.

Fehér György: *A származás kötelez. Gróf Károlyi Sándor 1831–1906*. Bp., 2019. 280–305., 425–444.

12. Demokraták és szocialisták

Szövegek: Jászi Oszkár: *Az új Magyarország felé*. Huszadik Század, 8. évf. (1907) 1. sz. 1–15.

Szabó Ervin: *A szocializmus*. Huszadik Század, 5. évf. (1904) 1. sz. 245–271.

Takáts József: *Modern magyar politikai eszmetörténet*. Bp., 2007. 83–97.

Litván György: *A szociológia első magyar műhelye*. in: Uő.: *Októberek üzenete. Válogatott történeti írások*. Bp., 1996. 131–164.

Litván György: *Jászi Oszkár*. Bp., 2003. 47–69.

Debrecen, 2024. szeptember 12.

Miru György
egyetemi docens